

PROFESIONALNA TAJNA SUDSKOMEDICINSKOG VEŠTAKA*

Hajrija Mujović-Zornić

REZIME – Pojam profesionalne tajne u radu sudskomedicinskog veštaka i obaveza da se ona čuva, kao i drugi oblici diskrecije koji se odnose na obavljanje stručnih poslova veštačenja, danas se shvataju u širem smislu. *Opseg zaštite ne određuje se samo pravnim standardima koji se odnose na obavljanje stručnih službi i poslova, nego i na one koji se odnose na opšteljudsko pravo na privatnost i poverljivost podataka o ličnosti.* U mnogima od sudskih i upravnih postupaka određene medicinske činjenice mogu biti od odlučujućeg značaja za meritornu odluku. Kao profesionalci sa specijalizovanim znanjem i iskustvom, lekari – veštaci imaju obavezu da pomognu u sprovođenju pravde i presuđenju u sudskim postupcima. Kad se pravni zahtev odnosi na pacijenta koga je lekar lečio, on uvek treba da stavi na prvo mesto medicinske interese pacijenta uključujući tu i poverljivost informacija o zdravstvenom stanju pacijenta, izuzev onda kad lekar ima ovlašćenje ili mu se po zakonu nalaže da određenu informaciju saopšti. U tome se razlikuje položaj lekara – svedoka od položaja lekara – sudskomedicinskog veštaka. Veštak treba da čuva sve informacije vezane za činjenice i okolnosti koje je sagledao i utrdio tokom analize i procene u vidu nalaza i mišljenja. Zabranjeno je da o tome obaveštava neovlašćena treća lica ili da im omogućí da takve podatke koriste. Institucija koja obavlja poslove veštačenja treba takođe da obaveže svoje zaposlene da poštuju tajnost, tj. poverljivost dokumentacije koja se vodi. Isto tako, treba naglasiti da obaveza poverljivosti nastavlja da postoji i pošto sud zaključi predmet, a posao sudskog veštaka bude završen.

Ključne reči: *sudskomedicinski veštak, privatnost, poverljivost, profesionalna tajna*

UVOD

Još od vremena poimanja tradicionalnih vrednosti, medicinska poverljivost ostala je u osnovi prakse savremene medicine. Poznato je iz medicinske literature da se obaveza lekara da čuva tajne vezane za bolesnika još od vremena Hipokrata smatrala svetom dužnošću: *što u svome poslu budem saznao ili video, ukoliko se ne bude smelo javno znati, prećutaću i zadržaću kao tajnu.*¹ Dugo vremena čuvanje tajne predstavljalo je

*Napomena o radu: tema je obrađena s ciljem da istovremeno bude rezultat rada na projektu br. 179023 i rada na projektnoj temi III projekta br.41004 (2011-2014), podržanih od strane Ministarstva za prosvetu, nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije, a čiji je nosilac Centar za pravna istraživanja Instituta društvenih nauka u Beogradu.

moralnu obavezu, a do preobraćanja u pravnu obavezu došlo kasnije nego što je, na primer, ozakonjena ista takva obaveza. Budući da se radilo o privatnoj sferi pojedinca, u to vreme reči o tajnosti koja je propisana nekim zakonom, nego je to više kao nešto opštepoznato i očekivano u svakodnevnom životu. Od toga, danas postoji zaštita privatnosti lica i poverljivosti, a ona je deo opšte zaštite ljudskih prava. Posmatra se uvek u okolnostima zdravstvene zaštite, a s napretkom u elektronskom prenosu podataka, u bliskoj budućnosti i sam pacijent će kao korisnik poveravati sopstveni zdravstveni status. Ako se pogleda lekarska tajna, onda treba, po analogiji, posmatrati stanje odnosa poverenja, privatnosti i poverljivosti, povodom usluge koja se pruža pacijentu. Medicinska tajna se predviđa u interesu pacijenta i razlog je od najvećeg značaja za svakog lekara da postupa u skladu sa zakonom. Čuva se sve ono do čega je lekar došao pri obavljanju svoje profesionalne samo ono što mu je povereno, već i ono što je video, čuo ili otkrio. Najpre, smatra se da nema lečenja ukoliko nema poverenja. Poverljivost na strani lekara ili *medicinska tajna* često se koristi u smislu u prožimanju zaštite privatnog i javnog interesa. Kad je u pitanju *privatni interes*, lekar treba uvek da čuva privatnost pacijenta, čuva i njega, i da obezbedi da njegovo poverenje ne bude iznevešteno, a da pacijent često daje informacije izuzetno korisne i uputne za njegovo stanje i negu. Tajnost postupanja se poštuje već zbog same prirode zdravstvenih informacija, čije bi saopštavanje trećem licu moglo biti od nepovoljnog ugledu ili otkrije privatnost koja je poverena lekaru. Pravo na čuvanje privatnog života sadržano je u međunarodnim dokumentima u smislu ljudskih prava. *Javni interes* u ovoj materiji znači da svakome ko se javno pojavljuje na način tretira država može garantovati bezbednost poveravanja, čak i ako je nepovoljnog ili marginalizovanog socijalnog statusa, bez straha da će biti iskorišćen ili bez straha da će ga izdati ili otkriti. Medicinska tajna je na strani lekara i čuvanje tajne je njegova obaveza, a ne pacijenta. U tom odnosu lekar raspolaže potrebnim informacijama za rešavanje zdravstvenog problema, lečenju i nezi koju je pacijentu ponudio. Ako je potrebno, lekar može pacijentu prećutati određenu informaciju, ali ne u ovlašćenje terapijskog izuzetka kako bi pacijenta zaštitio od nepovoljnog saznanja, ali ne u ime medicinske poverljivosti, tj. tajnosti.

PRAVNI OKVIR

Pravna regulativa u domenu zaštite privatnosti ima dugu tradiciju. Brojna međunarodna i regionalna dokumenta već u svojim osnovnim odredbama navode kao zaštitni cilj privatni život i pravo na obavljanje. *Evropska konvencija o ljudskim pravima i fundamentalnim slo-*